Stručni rad
UDK:343.3/.7:323.28-053.3/.6
DOI:10.7251/ZND2601264B

ULOGA MALOLJETNIKA U KONTEKSTU TERORIZMA I TERORISTIČKIH AKTIVNOSTI

Mr Mišel Buvač*[190]*, doktorand
Univerzitet u Banjoj Luci
Šumarski fakultet

Sažetak: *Rad polazi od činjenice da fenomen terorizma, sa osvrtom na ulogu maloljetnika, predstavlja prijetnju savremenom društvu, imajući u vidu njegovu rasprostranjenost i nedefinisan karakter ugrožavanja zajednice, posebno kao oblik nasilno – ekstremističkog karaktera. Uključivanje maloljetnika u terorističke aktivnosti posljedica je disfunkcionalnosti, odnosno poremećaja sistema društvenih vrijednosti, što ima za cilj angažovanje istih kroz direktno ili indirektno učešće u terorističkim aktivnostima. Njihov zadatak kreće se od pomoći u kampovima, prenošenja poruka, izviđanja, pa sve to obučavanja rukovanja oružjem, eksplozivnim sredstvima i direktnog učestvovanja u ozbiljnijim akcijama, kao što su napadi i otmice. Aktivnosti koje dovode do pojave „djece – ratnika" su dugotrajna politička nestabilnost koja je oličena kroz slabo funkcionisanje institucija, siromaštvo ili finansijski problemi u porodici (ne uvijek), nemogućnosti da napreduju u društvu, lični život, osjećaj nesigurnosti, otuđenosti od društvene zajednice, inferiorniji socijalni i kulturno – društveni status, uloga religije, pridruživanje ekstremističkim grupama, odbijanje društvenih normi i ustaljenih vrijednosti kroz društvenu marginalizaciju koja služi kao pokretač za radikalne akcije. Ovakve aktivnosti ostaju izazov za nacionalnu i za međunarodnu bezbjednost. Ono što je posebno karakteristično jeste činjenica da maloljetnici nisu samostalni politički subjekti, nego su klasični instrument u rukama terorističke organizacije i oni ne donose odluke po svojoj savjesti, već isključivo prihvataju nametnute stavove grupe, odnosno kolektiviteta i autoriteta. Terorističke grupe maloljetnicima nude osjećaj bezbjednosti i identiteta pripadnosti, što olakšava njihovo regrutovanje i brzo djelovanje. Poseban fokus interesovanja zasniva se na činjenici da se terorizam posmatra kao oblik ili forma političkog nasilja koji koristi nasilna sredstva u cilju destabilizacije države i stvaranja osjećaja straha kod stanovništva.*

Ključne riječi: *maloljetnici, poremećen sistem vrijednosti, osjećaj pripadnosti, autoritet, terorističke aktivnosti.*

UVODNE NAPOMENE

Svjetska scena današnjice puna je izazova, rizika i prijetnji po međunarodnu bezbjednost. Biti bezbjedan u jednom društvu podrazumjevalo je niz faktora, a jedan od njih bio je vezan za osjećaj pojedinca da živi u državi koja mu omogućava da, najblaže rečeno, bude siguran u odsustvo opasnosti koje mogu dovesti do ugrožavanja ličnosti. Koliko je država bila u mogućnosti da zaštiti pojedinca, a i sebe samu, vidi se iz primjera terorističkih akcija koje su izvođene po svijetu. Kako je terorizam veoma stara pojava (naravno, ne u onom smislu kao danas) i samim tim utiče na život ljudi, naroda i

[190] Mr Mišel Buvač je doktorand na fakultetu Političkih nauka Univerziteta u Banjoj Luci, e-mail za korespondenciju: miselbuvac@gmail.com.

cjelokupnog međunarodnog poretka, bilo bi vrijedno spomenuti da je tadašnji a i sadašnji zajednički imenitelj bio, na prvom mjestu, strah. Što je još bilo važnije, pored tog straha, sam čin terorizma vezao se za teror, a na naposlijetku i za kolektivno pamćenje naroda koji je bio pogođen terorističkim činom. Kako terorizam mijenja globalnu scenu i prilagođava se izazovima sa kojima se suočava najbolje pokazuje primjer 11. septembra. Po Čarlsu Kegliju (Charles W. Kegley) i Judžinu Vitkofu (Eugene R. Wittkopf), „teroristički napad od 11. septembra smanjio je povjerenje svijeta da uspostavi kontrolu nad nasiljem, uprkos tome što su Sjedinjene Američke Države i njihovi saveznici svečano obavezali da će povesti pobjedonosni rat protiv globalnog terorizma i svoju riješenost da obuzdaju druge oblike agresije. Čitav svijet je promjenio izgled 11. septembra. Mada niko nije znao kako to precizno da definiše, i mada je postojao vrlo nizak stepen saglasnosti o tome kako bi se sve to trebalo nazvati, bilo je potpuno jasno da postoji izražen konsenzus o tome da su tragedija i masovna ubistva od 11. septembra označili početak novog poglavlja ljudske istorije u kome su isčezle pređašnje nade u nacionalnu, međunarodnu i ljudsku bezbjednost“ (Kegley, Wittkopf, 2006:578-579).

Iako proučavan u društvenim naukama, terorizam nikad nije kao danas imao toliki međunarodni značaj, naročito poslije napada na Sjedinjene Američke Države 11. septembra, jer je tog dana terorizam dobio novo ruho. Najbolje to pokazuje dostignut broj pregleda na raznim pretraživačima koji terorizam svrstavaju u najfrekventniji termin pretrage. Pretražuje se u razne svrhe od pisanja naučno – istraživačkih radova, preko dobijanja relevantnijih podataka i naučne obrade samih, do korišćenja primjera definisanja akata koji će zakonodavci staviti na raspolaganje zemlji koja ih donosi. U zavisnosti od zemlje do zemlje, svaka na svoj način daje jedinstven doprinos suprostavljanju terorizmu. Bilo da su slabe ili jake, siromašne ili bogate, svjesne su činjenice da i one mogu biti progođene, ovom, možemo slobodno reći, pošasti vijeka. Naime, prva država koja je sebi uzela pravo da se proglasi za „državu predvodnicu“, a koja je i sama bila pogođena terorističkim činom, bila je SAD koja je pozvala druge države da pristupe koaliciji dobra protiv koalicije zla, a sve u cilju efikasnije borbe protiv terorizma budućnosti. Ta borba naišla je na jedan problem sa kojim su se suočili, a zapravo to je i suština koja će se provlačiti kroz rad, a to je kako se maloljetnici uklapaju u priču oko terorizma i nasilno – ekstremističke aktivnosti. Kada se uzmu akcije od kojih zavisi uspješno izveden napad, može se vidjeti da u tim akcijama svoj doprinos daju i oni koji nisu punoljetni. Po zakonodavstvima većine zemalja maloljetne osobe smatraju se one koje imaju manje od 18. godina. Maloljetnici se nalaze u takvom položaju jer nemaju dovoljno razvijenu svijest i zrelost, pa su prema tome više podložni uticajima terorističkih ćelija. Djeca i mladi mogu se pojavljivati kao direktni ili čak indirektni učesnici sukoba kao i nosioci nasilnih aktivnosti. To poteže pitanje pravne odgovornosti, zaštite prava djeteta i posljedica po društvo. Ali pitanje koje bilo bitnije jeste pitanje radikalizacija djece i mladih. Bilo je za pretpostaviti da će se ideološki narativ odvijati unutar porodice ili neposredne zajednice, što će dovesti do uključivanja maloljetnika u terorističke akte u sredinama gdje je ekstremistička ideologija normalizovana, a alternativni vrijednosni sistem ne postoji.

BEZBJEDNOST I TERORIZAM – KORELACIJA ODNOSA

Savremeno društvo izloženo je konstantnim brojnim i različitim oblicima ugrožavanja (spoljašnje i unutrašnje djelovanje) bezbjednosti. Posebno se tu izdvajaju prirodne nepogode, katastrofe, zarazne bolesti ali i one koje su rezultat čovjekovog djelovanja. Čovjek kao jedinka, prije svega, ali i kao dio kolektiva, teži da preduzme sve korake koji mu stoje na raspolaganju, kako bi umanjio, eliminisao (djelimično ili u potpunosti) sve aktivnosti koje mogu poremetiti njegovu ličnu i društvenu bezbjednost, odnosno da bude u stanju pripravnosti i pripremljenosti.

Multiuzročnost, multiposljedičnost i multidimenzionalnost spektra tumačenja terorizma predstavljalo je plodno tlo da se u teoriji i praksi razviju različiti pristupi tumačenja terorizma sa razarajućim potencijalom. Ovakvo shvatanje dovelo je do teorijskih postavki koje su imale zadatak da izvjesnije i preciznije govore o procesima koji dovode do podrivanja moći društvenog sistema, narušavanja suvereniteta, ulogu države u svjetskim procesima, bez obzira na nosioce moći, vremensko ograničavanje ili mjesto ugrožavanja.

Razvojem događaja (tehničko – tehnološki napredak) koji su doveli do većeg stepena ugrožavanja bezbjednosti, shvatanje bezbjednosti se proširilo. Proširio se i sam koncept nosioca bezbjednosti. Subjekti bezbjednosti zahtijevaju da se posebna pažnja obrati na nove kritične tačke, na nove nivoe bezbjednosti. Sada je trebalo zaštititi ne samo pojedinca nego i državu. Nivo bezbjednosne odbrane dostigao je nove horizonte. Uporedo sa tim, postepeno su rasle i prijetnje sa kojima se suočavalo čovječanstvo. U tom kontekstu Džef Hajsmans (Jef Huysmans) zastupa pristup koji pojašnjava da se bezbjednost sa državnocentričnog proširio na individualni i društveni nivo (Huysmans, 2006). Na taj način bezbjednost nije bila isključivo rezervisana za državu nego i za pojedinca i obrnuto. Klasične prijetnje, bez većih prepreka savladale su granice nacionalnog i dobijale prekogranični karakter. Samom logikom, načini djelovanja država su se, takođe, morali prilagoditi. To je zahtijevalo saradnju između država i na bilateralnoj osnovi, a nekada je dobijala i multilateralnu dimenziju. Danas se ta multilateralna saradnja podrazumjeva imajući u vidi prijetnje koje dolaze. Regionalna pitanja, u oblasti saradnje, sve više dobijaju na značaju i to kao provjerena formula koja se koristi kada hoćemo da riješimo neku bezbjednosnu dilemu i uspješno savladamo prepreke. Te prepreke su brojne, a one po mišljenju Duška Vejnovića i Obrena Petrovića obuhvataju: „etničko ratovanje, sporove i konflikte između grupa unutar suvereno ustanovljenih i priznatih granica, teritorijalne i nacionalne sporove nezavisno od suverene međunarodne reprezentacije i subjektiviteta, organizovani kriminal, terorizam, šverc ljudi, opasnih supstanci, oružja i droge, organizovanje pranja novca i finansijske malverzacije velikih razmjena koje su usmjerene na to da destabilizuju tržišta utvrđenih ili novoformiranih demokratija“ (Vejnović, Obrenović, 2017:150-151).

Dotadašnje tumačenje međunarodne bezbjednosti od tog dana posmatralo se jednim drugim očima i iz jedne druge perspektive. Sve do tada, terorizam je bio na marginama problema XXI vijeka, ako uzmemo u obzir i druge prijetnje koje su do tada bile u prvom planu. Događaji od 11. septembra ili kako se to navodi serija koordinisanih napada na centre moći Sjedinjenih Američkih Država nagovijestili su jedan val, uslovno rečeno, nasilja, straha i prijetnji koji neće poznavati granice, već će se uklapati u okvir regionalnog, nacionalnog ili globalnog. Taj strah je bio oličen putem medijskih natpisa i slika koje su obilazile svijet, u kome više niko neće biti siguran. Terorizam je od tog dana postao stvarnost od koje se nije moglo pobjeći. U zemlji poput SAD koja je za sve probleme imala strategije koje iste rješavaju, odjednom je bila osuđena da bude meta i cilj broj jedan od strane terorista. Tek tada je postalo jasno da bitka, a poslije i rat, protiv terorizma mora da se dobije. Opravdano je i pitanje da li se može dobiti rat protiv terorizma? Uopšteno govoreći, nažalost, ne može se dobiti jedan takav, da ga nazovemo, specijalni rat, ali sigurno da se mogu preduhitriti aktivnosti koje dovode do napada. Opet, to zavisi od potencijala pojedine zemlje da prepozna uslove u kojima se „rađaju“ teroristi. U prvom planu to su pitanja koji je stepen vjerovatnoće da će se na njenoj teritoriji desiti teroristički akt, kakva je spremnost borbenih kapaciteta za mogućnost odvraćanja napada, sa kakvim informacijama raspolažu bezbjednosne službe, kako društvo nastoji da zaštiti pojednica od uticaja terorističkog napada, koliko su vlade spremne da ulože u finansiranje obrazovnih programa i marketing da neutrališu uslove koji su pogodni za razvojni period adolescenata?
Od odgovora na ova pitanja, zavisi i spremnost jedne zemlje da se uhvati u koštac sa ovakvim složenim društveno – bezbjednosnim problemom.

Analizirajući situacije u kojima se došlo do zaključka da je terorizam evoluirao od „arhaičnog tipa“ do „super terorizma“, u periodu od nekih pola vijeka, zahvaljujući ovladavanjem modernim tehnologijama, navodi nas na razmišljanje i analizu, koja bi se mogla dati, a to je kako je terorizam uspio da se ubaci u svjetsku modernost za tako kratko vrijeme. Odgovor možda leži u činjenici da su terorističke organizacije spremnije podnosile velike tektonske promjene koje su dolazile i da su uspjele da se prilagode uslovima koji su se tada nametali. S obzirom da je posljednji vijek predstavljao ubrzan razvoj i napredovanje ljudskog društva do nezamislivih razmjera, došlo se do priče o budućnosti. Svi događaji i aktivnosti koje će se dešavati implicirale su na ranjivost društva i pojavu društva rizika. Kakva nas budućnost očekuje, najbolje nam je posvjedočio Urlih Bek (Urlich Beck) po kome je budućnost „neizvjesnija nego ikad“ (Beck, 1992). To se ogleda kroz različite primjere razarajućih efekata prirodnih pojava, produbljivanja ekonomskog jaza između bogatih i siromašnih, migracija, kolapsa državnih ekonomija, ranjivosti i okoštalosti institucija, tehnoloških havarija, oružja za masovno uništenje, nedostatka hrane i ljudskih resursa, povećanja broja terorističkih akata. Ako se na sve to dodaju i efekti globalizacije postaje nam jasno da ista nosi sa sobom posebne opasnosti i rizike, koje je potrebno umanjiti ali i poželjno eliminisati, ukoliko je to moguće. Svjesni navedenih činjenica da savremeni izazovi, rizici i prijetnje predstavljaju potencijalnu opasnost za bezbjednost, čovjek nastoji da upravlja sa uzrocima i opasnostima u mjeri u kojoj mu to dopuštaju okolnosti, te samo na taj način može efikasno da odgovori na destruktivno djelovanje koje terorizam može imati po bezbjednost.

Imajući u vidu naučno-tehnološka dostignuća i vojno – industrijski kompleks, pravo je pitanje kako i u kojoj mjeri i da li je uopšte moguće da se predvide teroristički napadi. Zahvaljujući procesima globalizacije i teroristi i države imaju široku lepezu aktivnosti koje koriste jedni protiv drugih. Ko će biti uspješniji zavisiće od sistema cjelokupne organizacije i od odgovora ko želi da bude pobjednik.

MOTIVACIJA MALOLJETNIKA DA POSTANE TERORISTA

Potraga za efikasnijim rješenjem za borbu protiv terorizma ne počinje od onoga trenutka kada shvatimo da se desio teroristički napad, nego kada smo u stanju da prepoznamo ponašanja pojedinca u kontekstu bezbjednosne zajednice. Univerzalni profil ličnosti teroriste ne postoji, praktično teško je odrediv, iz razloga što su ličnosti raznolike. Radoslav Gaćinović objašnjava da postoji više tipova terorizma pa samim tim i mozaik ličnosti se teško može odrediti (Gaćinović, 2015). Koji događaj odnosno okidač biva presudan da neko odluči da bude terorista, najbolje govori Mark Sejdžmen (Marc Sageman), koji na osnovu sveobuhvatnih istraživanja dolazi do zaključka i objašnjenja kako se pojedinci opredjeljuju za terorizam navodeći tri glavna pristupa, i to: „teroristi dijele zajednički socijalni milje, dijele zajedničku psihološku nadgradnju i neki ljudi postaju teroristi zbog svoje specifične situacije u vrijeme regrutovanja“ (Sageman, 2004., citirano prema Gaćinović, 2015:58). Ovaj pristup bazira se na čisto psihološkim pretpostavkama što ne umanjuje naučnu verifikaciju i provjerljivost.

Razvojem tehnologija drastično se povećavao metod regrutacije maloljetnika. Terorističke organizacije ovladale su i koriste društvene mreže, internet platforme, videa i forume kako bi širile propagandu i usmjeravale je na mlađu populaciju. Snažne poruke koje se šalju sadržavale su emotivni naboj, snažan kolektivni osjećaj pripadnosti i promovisanje nasilja kao sredstva za promjenu načina razmišljanja posebno su uticale na maloljetnike koji nisu imali razvijenu medijsku pismenost i dolazili su iz siromašnijih sredina. Djeca su bila izložena kontinuiranom nasilju, gubicima porodica, nefunkcionisanju institucija i tu su terorističke grupe našle plodno tlo da popune taj vakum u vidu regrutacije maloljetnika za svoje ciljeve. Zauzvrat su nudili sigurnost, osjećaj identitetske pripadnosti

grupi. Postavlja se logično pitanje šta to motiviše maloljetnike da se aktiviraju u terorističke grupe. Poprilično veliki broj uzroka koji mogu biti, jesu sljedeći: „krutost sistema, zakona i propisa; osjećaj ugroženosti, opasnosti; osjećaj krivice i osjećaj manje vrijednosti; osjećaj beskorisnosti, očaj; strah od brutalnosti, egzistencijalni strahovi, panika; izdvojenost, nemogućnost učešća u donošenju važnih državnih odluka; netolerancija, progon, pritisci, napetost; konflikt sa autoritetom; ekonomska i politička kriza; društvena, ekonomska, politička i kulturna izolacija, samoća; spriječavanje i netolerancija prava, privilegije, ljudska i rasna diskriminacija; getoizacija, spriječavanje izražavanja, štampe, komunikacija; spriječavanje kretanja; nedemokratičnost, državni teror (strahovlada), neopravdano razrješenje, oduzimanje statusa u hijerahiji; povreda vjerskih, nacionalnih i ljudskih osjećanja; iskustvo patnje, logora, genocida, progona, ubijanja; nemoć da se promjeni nepravda i strah; globalizacija i način njenog praktičnog ispoljavanja; uzročno – posljedični odnos svjetske ekonomije i siromaštva; religijske, filozofske i sociološke razlike u tumačenje pojava i vrijednosti; politički, ekonomski, demografski i ekološki problemi; svijest o vlastitom sociopolitičko – psihološko duhovnom stanju i statusu; rasuđivanje i relativizacija svih vrijednosti i vrijednosnih sudova; agresivna spoljna politika, intervencionizam i novi militarizam moćnih država i regionalnih organizacija; nametanje vlastitih vrijednosti i sudova, modela organizovanja i djelovanja kao matrice za sliku svijeta i potpuno odsustvo odgovornosti za posljedice djelovanja“ (Gaćinović, 2015:38-39). Kao što smo nabrojali, dovoljan je samo jedan od uzroka da adolescenti dobiju mogućnost da uđu u spiralu terorizma, u tu mrežu zla. Ostalo će odraditi ideologija i indoktrinacija i time je stvoreno „dijete – ratnik“.

STRAH OD TERORIZMA

Uzimajući u obzir da je termin „terorizam“ postao najfrekventniji politički termin na internetu, odnosno skoro najčešće je pretraživan pojam, možemo zaključiti da se svjetska zajednica i javnost sve više upoznaje sa rezultatima terorističkih akcija. Na tom tragu svakodnevno možemo da vidimo neprijatne slike terorističkih napada u svim dijelovima svijeta. Dok je terorizam druge polovine dvadesetog vijeka ishod siromaštva, terorizam dvadeset i prvog vijeka je rezultat publiciteta i stvaranja atmosfere i spirale straha u svjetskim medijima. Javnost i politički donosioci odluka u tom trenutku zaokupljeni su istraživanjem kako je to toga došlo, da li se moglo spriječiti, koje su posljedice napada i prognoziranjem gdje bi se naredni napad mogao dogoditi. Sve ove aktivnosti morale bi se raditi u kontinuitetu i prije nego se teroristički napad desi. Kada se to dogodi, već je kasno za preispitivanje okolnosti koje su dovele do napada, zato je najbolje preventivno djelovati.

Od svih navedenih prijetnji za nas je od značaja prijetnja koja dolazi od strane terorizma. Iako su se teroristički napadi dešavali i prije Prvog svjetskog rata i nakon Drugog svjetskog rata, fokus interesovanja porastao je nakon završetka Hladnog rata. Čini se da su demokratska društva (nakon pobjede liberalne demokratije nad socijalizmom), i shvatanja da je demokratija postala jedina igra svjetskog tipa, a po nekim autorima i jedina igra u selu, odlučila da faktori na kojima je gradila pobjedu sada treba da budu potisnuti i vraćeni na margine društvenog okvira. Takvim djelovanjem, zaslijepljenošću ideologijom, mase ljudi su klicale demokratiji kao svjetioniku i bastionu nadanja u bolje, sigurnije i pravednije društvo. Ubrzo se pokazao demokratski deficit snova i nadanja. Nove političke elite u novouspostavljenom političkom sistemu su vidjeli šansu da zadrže vlast obećavajući blagostanje, prosperitet i vjeru u bolje sutra, dok je narod sa druge strane tražio vođe koje bi ga vodile kroz istoriju slavnih pobjeda i vjerovanja u evropski neuništivi kišobran bezbjednosnih tekovina. Za to vrijeme terorizam „nije spavao“, uspavani ratnici tražili su prilike gdje mogu da djeluju. Veliko triježnjenje došlo je u vidu ozbiljnijih napada i tu je terorizam našao svoj put. Počinje da se ubraja u ozbiljnije prijetnje i time dobija svoj zamah. Zemlje u čudu gledaju razvoj jedne organizacije militantnog tipa kako na sebi svojstven način dobija besplatni publicitet u medijima nakon izvršenih

napada. Nadaju se da će ih zaobići, okrećući glavu na drugu stranu. Ali i na toj drugoj strani čeka ih isti scenario, iste slike, ista noćna mora. Moralo se priznati da je terorizam svuda oko njih, obruč je bio stegnut. Evropa i drugi kontinenti su trebali pomoć, ali ona je sistemski izostala. Dugi put pred terorizmom bi je savladan i taj neprijatelj od koga svi zaziru, razarao je društva. Nalazio je svoje neprijatelje svuda po svijetu sve dok nije naišao na svjetskog policajca oličenog u Sjedinjenim Američkim Državama. Tu je već naišao na žestok otpor koji je pružen nakon prvog udarnog iznenadnog napada.

Zahvaljujući medijskom prostoru, prvenstveno poput televizije i medija terorizam je uperen prema svjetskom mnjenju. To povrđuje i stav Bernarda Luisa (Bernard Lewis) koji kaže: „njihov primarni cilj nije da poraze ili čak oslabe neprijatelja vojno, nego da steknu publicitet i izazovu strah – što je psihološka pobjeda“ (Luis, 2004:142).Terorizam je postepeno osvajao medijski prostor kako bi početkom XXI vijeka postao moćno medijsko oružje. Za Radoslava Gaćinovića „napadom i osvajanjem globalnih informacionih mreža terorizam je postao jedna od najatraktivnijih medijskih tema, što mu je bio i strateški cilj“ (Gaćinović, 2015:111).

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Kroz rad smo vidjeli da uloga maloljetnika u terorističkim aktivnostima predstavlja ozbiljan društveni problem i izazov savremenim društvima i državama. Od države do države, od državnog i društvenog uređenja zavisi na koji će način iste primjenjivati metode i tehnike da obuzdaju aktivnosti koje dovode do maloljetničkog uključivanja u terorističke procese. Imajući u vidu da se teroristi posmatraju kao aktivni subjekti političkog komuniciranja, za maloljetnike precizne društvene analize ukazuju da se oni posmatraju dvostruko i to kao žrtve političkog nasilja prije nego njegovi aktivni subjekti i kao njegovi nosioci. Ono što je važvo naglasiti jesu mjere koje države preduzimaju da bi se umanjile posljedice uključivanja maloljetnika u terorističke akcije. Te mjere mogu biti višestruke što pet dovodi do efikasnosti borbe protiv terorizma na globalnom planu. Kreću se od prevencije koja podrazumjeva da se na seminarima, okruglim stolovima, radionicama i stručnim skupovima ukazuje na značaj negativnog djelovanja terorizma i reintegracije maloljetnika u društvo, preko jačanja institucija pa sve do krivičnog procesuiranja osoba koje se učestvuju u terorističkim aktivnostima što podrazumjeva mjere krivičnog odgovaranja za učinjeno djelo, odnosno predviđena je kazna zatvora. Kakav će odgovor države biti po pitanjima prevencije, drugoročne stabilnosti postići će se samo kroz prevenciju, rahabilitaciju i jačanje institucija, krivično procesuiranje, reintegracija maloljetnika pokazaće se da li je bio efikasan ili ne. Sve ove mjere moraju biti podržane kroz uključivanje u obrazovni sistem, na lokalnom i globalnom nivou, kao i uključivanje svih relevantnih faktora. Sposobnost da se predvidi teroristički napad biće ograničen. Ukoliko budemo bili u stanju odrediti ko je inicijator aktivnosti, biće od izuzetne važnosti da odredimo odgovor i da se suprostavimo ovakvim prijetnjama u budućnosti. Za razumijevanje raznolikosti terorističkih prijetnji biće od ključne važnosti da damo odgovor na ovu promjenljivu manifestaciju budućeg bezbjednosnog izazova kako bi bili u mogućnosti da ograničimo i ako je moguće spriječimo njihov uticaj. Kako je terorizam popularno nazvan „nevidljivi prijatelj“, iz razloga što nema svoju državu, niti znamo kada će se desiti, ostaje nam sposobnost predviđanja ovakvih događaja. Teroristi po Draganu Simeunoviću „ne posjeduju svoju teroriju, ne nose oružje javno i ne uživaju javnu podršku respektabilnog dijela stanovništva“ (Simeunović, 2009:30), pa je prema tome i borba protiv njega jako otežana. Ako budemo pratili korake koji su navedeni u radu, možda budemo u prilici da adekvatno odreagujemo na prijetnje koje nam dolaze. Tu možda postoji šansa da država bude jača od terorističkih skupina i da se efekti terorizma eliminišu u manjoj ili većoj mjeri.

KORIŠTENA LITERATURA

Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. London/New Delhi: Sage Publications/Newbury Park.
Beck, U. (2001). *Rizično društvo*. Beograd: Filip Višnjić.
Bernard, L. (2004). *Kriza islama*. Beograd: Čarobna knjiga.
Gaćinović, R. (2015). *Savremeni terorizam*. Beograd: Službeni glasnik.

Gaćinović, R. (2015). *Antiterorizam*. Beograd: Službeni glasnik.
Huysmans, J. (2006). *The politics of insecurity – fear, migration and asylum in the EU*. London and New York: Routledge/Taylor and Francis Group.
Kegli, V. Č., Vitkof, R. J. (2006). *Svetska politika – trend i transformacija*. Beograd: Centar za studije Jugoistočne Evrope/Diplomatska akademija Ministarstva spoljnih poslova Srbije i Crne Gore/Fakultet političkih nauka Beograd.
Obrenović, P., Vejnović, D. (2017). *Defendološki (zaštitini, bezbjednosni i odbrambeni) izazovi u međunarodnim odnosima sa pogledom na BiH*. Banja Luka: Udruženje nastavnika i saradnika/Evropski defendologija centar za naučna, politička, ekonomska, socijalna, bezbjednosna, sociološka i kriminološka istraživanja Banja Luka
Sageman, M. (2004). *Understanding Terror Networks*. Philadelphia: University of Pensylvania Press.
Simeunović, D. (2009). *Terorizam*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.

THE ROLE OF MINORS IN TNE CONTEXT OF TERRORISM AND TERRORIST ACTIVITIES

Summary: *The paper starts from the premise that the phenomenon of terrorism, with particular reference to the role of minors, represents a threat to contemporary society, given its widespread nature and the undefined character of the danger it poses to the community, especially as a form of violent extremism. The involvement of minors in terrorist activities is a consequence of the dysfunction or disruption of the system of social values, aimed at engaging them through direct or indirect participation in terrorist operations. Their roles range from providing assistance in camps, delivering messages, and conducting reconnaissance, to being trained in the handling of weapons and explosive devices, and directly participating in more serious actions such as attacks and kidnappings. The factors leading to the emergence of "child soldiers" include prolonged political instability manifested through weak institutional functioning, poverty or financial difficulties within the family (though not always), limited opportunities for social advancement, personal life challenges, feelings of insecurity and alienation from the social community, inferior social and socio-cultural status, the role of religion, joining extremist groups, rejection of social norms and established values through social marginalization, which serves as a catalyst for radical actions. Such activities remain a challenge for both national and international security. What is particularly characteristic is the fact that minors are not independent political actors, but rather instruments in the hands of terrorist organizations. They do not make decisions according to their own conscience, but exclusively accept the imposed views of the group, collective, or authority. Terrorist groups offer minors a sense of security and identity of belonging, which facilitates their recruitment and rapid mobilization. Special attention is given to the understanding of terrorism as a form of political violence that employs violent means with the aim of destabilizing the state and creating a sense of fear among the population.*

Keywords: *minors, a distorted system of values, a sense of belonging, authority, terrorist activities.*